

Економіка, організація і управління підприємствами, галузями, комплексами (промисловості, АПК і сільського господарства, будівництва, транспорту, зв'язку та інформатики, сфери послуг)

Богашко О. Л.

к. е. н., доцент кафедри менеджменту

та соціально-гуманітарних дисциплін

Уманської філії Європейського університету

Сичук А. М.

студент II курсу ПДО

Уманської філії Європейського університету

м. Умань, Україна

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ – РЕЗУЛЬТАТ ДІЯЛЬНОСТІ ВСІХ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У КРАЇНІ

Конкуренція є основним рушійним елементом ринку, який розвивається на основі попиту і пропозиції, тому саме боротьба та притаманне їй суперництво виступає предметом розгляду в економічних доктринах, у межах яких конкурентоспроможність розглядається з точки зору прояву в ціновій і неціновій формах.

Однак, конкурентоспроможність як складна економічна категорія традиційно розглядається в різних аспектах. Так, В. В. Алещенко тлумачить конкурентоспроможність як ступінь ефективності суб'єкта (міру повноти і якості рішень) при виконанні свого призначення [1]. Подібним чином І. Богомолова та Є. Хохлов розглядають конкурентоспроможність об'єкта як стан, який характеризує реальну або потенційну можливість виконання своїх функціональних обов'язків в умовах можливої протидії суперників [3].

Трактування конкурентоспроможності як здатності об'єкта виконувати своє призначення і задовольняти потреби з ефективністю, яка б забезпечувала

подальше функціонування в тій самій якості в конкурентному середовищі, досить повно розкриває сутнісні риси конкурентоспроможності, незалежно від об'єкту дослідження і є ґрунтовною основою для розгляду поняття конкурентоспроможності. Застосування методу абстракції дозволяє ширше розкрити сутнісні ознаки та характеристики конкурентоспроможності, що можуть бути конкретизовані стосовно того чи іншого об'єкта дослідження та залежно від обраного рівня аналізу:

- конкурентоспроможність як стан досліджуваного об'єкта;
- конкурентоспроможність як відносне поняття (можливість виявлення лише в конкурентному середовищі);
- наявність властивостей (конкурентних переваг), які дають можливість досліджуваному об'єкту виконувати своє функціональне і суспільне призначення;
- рівень ефективності функціонування, достатній для виконання свого функціонального і суспільного призначення, в оточенні подібних об'єктів (суб'єктів конкурентних відносин).

Конкурентоспроможність країни (держави, нації) часто виходить за рамки національних кордонів і формується під впливом глобального середовища. Якісні зміни у зовнішньому конкурентному середовищі економічної діяльності як фірм (корпорацій), так і держав, його глобалізація зумовлюють необхідність пошуку ефективних шляхів досягнення, підтримання і розвитку конкурентоспроможності національних економік. Тому логічним розвитком такого підходу є трактування конкурентоспроможності держави як характеристики становища її товаровиробників на світовому ринку. Зокрема Б. В. Губський визначає конкурентоспроможність як „обумовлене економічними, соціальними і політичними чинниками стійке становище країни на внутрішньому та зовнішньому ринках, здатність суб'єктів конкурентної боротьби протистояти міжнародній конкуренції на внутрішньому ринку та ринках інших країн” [4].

Конкурентоспроможність у широкому розумінні сприймається як здатність господарства забезпечувати збалансованість своїх зовнішніх пропорцій та уникати тих обмежень, які зумовлюються зовнішньоекономічною сферою, і як здатність країни самовідтворювати свої світогосподарські зв'язки. Досить важливим у даному контексті є усвідомлення, що основним предметом конкуренції є не безпосередньо продукт, а життєздатність господарства, яка краще відповідає суті поняття конкурентоспроможності на рівні національної економіки.

Вчені-економісти розглядають конкурентоспроможність на макро- та мегарівнях, виокремлюючи поняття національної конкурентоспроможності та конкурентоспроможності країн у численних варіаціях. Так, мова йде про конкурентоспроможність країни, конкурентоспроможність національної економіки, а також про конкурентоспроможність національної економічної системи, нації, конкурентний статус держави тощо. Різноманітність підходів до трактування конкурентоспроможності національної економіки розглянемо у подальших визначеннях.

Торкаючись питання конкурентоспроможності національної економіки, слід зважати не лише на позиції національних товарів на внутрішньому і зовнішньому ринках, але й на спроможність національної економіки виконувати її цільові функції. На необхідності забезпечення високого рівня конкурентоспроможності національної економіки як засобу підвищення добробуту суспільства наголошував М. Портер, який зазначав, що конкурентоспроможність не є самоціллю. На думку М. Портера, головна мета держави полягає в забезпеченні власних громадян достатньо високим рівнем життя. Спроможність держави це забезпечити залежить від того, наскільки продуктивно використовуються національні ресурси – праця та капітал. Конкуренція відіграє вирішальну роль у процесі функціонування ринкової економіки.

На думку І. Бідзюри, „оцінювати дієздатність держави слід також і з огляду на її спроможність забезпечити... створення економічних, політичних та

соціальних передумов реалізації наявних (у тому числі потенційних) конкурентних переваг” [2]. В даному контексті зауважимо, що роль державного регулювання навіть в умовах розвинутого ринку залишається досить значною, оскільки впливає на якісні і цінові характеристики товарів та послуг як передумови утримання або збільшення національних конкурентних переваг на шляху стабільного зростання її економіки.

Конкурентоспроможність національної економіки є комплексним поняттям, що базується як на перевагах внутрішнього, так і можливостях зовнішнього середовища. Часто розглядається в національному контексті – економічного зростання, сталого розвитку, національної безпеки, добробуту та рівня життя населення.

Так, О. Л. Чепурна пропонує під конкурентоспроможністю національної економіки розглядати стан і потенційну можливість національної економіки надалі забезпечувати ефективність виробничих процесів і добробут громадян на основі формування і використання конкурентних переваг країни [5].

Згідно положень сучасної економічної науки можна також зробити висновок, що конкуренція – це суперництво старого з новим (інноваціями), коли конкуруючі одиниці шляхом аналізу структури ринку визначають ступінь свободи продавця і покупця на ринку, поставивши собі за мету якомога повне задоволення потреб покупця.

Отже, конкурентоспроможність національної економіки є результатом взаємодії всіх суб’єктів економічних відносин у країні, формується в органічному поєднанні реалізації інтересів суб’єктів різних рівнів під впливом таких чинників, як товар, підприємства, галузі (кластер), економіка в цілому і залежить від того, наскільки інтегрованими є орієнтири підвищення ефективності використання суспільних ресурсів на цих рівнях. Конкурентоспроможність національної економіки – це економічна категорія, яка має певні особливості:

- виявляється в процесі міжнародних економічних відносин. Прагнення досягти високого рівня конкурентоспроможності є виразом як національних

економічних інтересів, так і інтересів окремих фірм, які беруть участь у міжнародних економічних відносинах;

- розвивається у внутрішньому середовищі країни в процесі конкурентного змагання між суб'єктами економічних відносин;

- потребує постійного розширення джерел для розвитку суб'єктів господарювання та ґрунтується на принципах конкурентних взаємовідносин між ними;

- визначається умовами економічного розвитку країни та залежить від здатності суб'єктів економічних відносин використовувати ці умови з максимальною ефективністю для себе.

Література

1. Алещенко В. В. Теоретико-методологические вопросы конкурентоспособности экономической системы / В. В. Алещенко // Маркетинг в России и за рубежом. – 2005. – № 1 (45). – С. 113 – 119.
2. Бідзюра І. Держава в умовах розгортання системних реформ / І. Бідзюра // Політичний менеджмент. – 2004. – №3. – С. 79 – 84.
3. Богомолова І. П. Анализ формирования категории конкурентоспособности как фактора рыночного превосходства экономических объектов / И. П. Богомолова, Е. В. Хохлов // Маркетинг в России и за рубежом. – 2005. – № 1 (45). – С. 113 – 119.
4. Губський Б. В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі / Б. В. Губський. – К.: Наукова думка, 1997. – 148 с.
5. Чепурна О. Л. Сучасні концепції конкурентоспроможності національної економіки / О. Л. Чепурна // Теоретичні та прикладні питання економіки: Зб. наук. праць. – Вип. 19. – К.: Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2009. – С. 102 – 106.